

MONUMENTALE BOMEN VAN NORMANDIË

In de departementen Seine-Maritime en Eure in Normandië bevinden zich meerdere bijzondere monumentale bomen en gewoon prachtige boomsoorten op plekken die niet zo ver van elkaar liggen. Het betreft bomen die honderden jaren oud zijn als één uitzonderlijke meidoorn, eiken, taxussen, kastanjes, ceders die meestal solitair in een tuin, weiland of op een begraafplaats staan. Daarnaast bieden de kasteelparken een enorm assortiment aan bomen en prachtige alleeeën. Het is echt de moeite waard om het uitgestrekte 'Le parc de Mariemont' in Charleroi te bezoeken wanneer men er toch langs komt. Er staan een dertigtal bomen die in België de grootste en hoogste in hun soort zijn.

De Nederlandse Bomenstichting bood ter gelegenheid van haar 40 jarig jubileum de donateurs de mogelijkheid de monumentale bomen van Normandië te bewonderen.

De eik van **Allouville-Bellefosse** (ook de kapeleik of dikke eik genoemd) is één van de beroemdste eiken van Frankrijk. Deze zomereik (*Quercus robur*) is naar schatting 700 tot 800 jaar oud, heeft op 1.30 m hoogte een omtrek van 11 m, aan de voet 15 m en is 13 tot 15 m hoog. De boom staat midden in het dorp, trekt per jaar 60.000 bezoekers en is verworpen tot een commerciële boom die niet dood mag gaan en met alle middelen in leven wordt gehouden. In de stam zijn ruimtes voor een kapel, hangt aan verschillende palen en ijzerdraad, een trap loopt er om heen en de boom is rondom betegeld met houten leitjes. De eik viel voor meerdere aanschouwers nogal negatief op, riep de vraag op wanneer en ten koste van wat men dergelijke bomen in stand moet houden.

Midden in een weiland van een Normandische herenboer bij **Beauval en Caux** staat een nog zeer gezonde, alleenstaande monumentale eikenboom omgeven door een bescheiden houten hekwerkje. Het is de mooiste eik die ik ooit heb gezien. De leeftijd wordt geschat op 800 tot 1.000 jaar en de omtrek is rond 9 m. Een kleine holle ruimte werd eens als hondenhok gebuikt. Een zijtak brak ooit af. In 1892 beschreef Henri Gadeau de Kerville de boom. De plek is een beetje moeilijk te vinden.

Solitaire eik van Beauval en Caux

Imposante tak van de meidoorn in Bouquetot

In het **Forêt de Brotonne** bevindt zich langs de D-313 op een paar minuten loopafstand le Chêne 'cuve' of wel de komvormige eik. Het betreft een beneden vergroeide vijfstammige boom van ongeveer 400 jaar. In 2007 werd de boom geclassificeerd als 'Arbre Remarquable de France'. Op twee meter hoogte is de vijfde stam afgezaagd waarbij over de toedracht er van twee verschillende verhalen bestaan. Tussen de vijf stammen is een kom (cuve) ontstaan die gevuld is met looizuurhoudend water. Het water zou helend werken bij huiduitslag en herpes.

De meidoorn (*Crataegus laevigata*), haagdoorn of steendoorn (Fr. l'aubépine) van **Bouquetot** is niet alleen de enorme parasolvormige kroon (doorsnee naar schatting ruim 5 m) erg indrukwekkend maar ook de zware dikke gedraaide takken die de kroon dragen. Opvallend verschillend met de meidoorns in onze streek. De boom staat pal naast het muurtje van het plaatselijke kerkhof, bloeit ieder jaar en is inmiddels het visitekaartje van het dorp. Het verhaal gaat dat de boom rond 1355 (de periode van koning Karel V) is geplant. Op de stam hangt een bordje met: 'aubépine blanche, (*Crataegus oxyacantha*), Appelée "La Belle Epine", Symbole de Virginité, plantée vers 1360'. De onderstam heeft een grote holle ruimte en wordt met een stalen paal en staaldraad bijeen gehouden. Deze meidoorn is een roodbloeiende tweestijlige meidoorn. De meidoorn wordt al sinds de 16e eeuw gebruikt om de bloedsomloop te stimuleren. Deze werking komt onder meer door de inhoudsstof 'rutine' dat wetenschappelijk bekend is om blauwe plekken te voorkomen. Bovendien helpt meidoornthee om de cholesterol te verlagen. Direct tegenover de meidoorn staan in een privé-tuin enige volwassen pracht exemplaren van slangenbomen (*Araucaria araucana*) in bloei en een hoge sequoia.

De 1.000 jarige taxus van Offranville

Een taxus in La Haye de Routot

Frankrijk kent veel eeuwenoude bomen waarvan de monumentale voorkomen onder 'Arbres remarquable de France'. Hieronder bevinden zich veel taxussen. Eeuwenoude monumentale taxussen (Fr. l'if) zijn indrukwekkend maar ook het taxushout is altijd prachtig. Taxushout is zwaar en massief, maar ook elastisch, het werd gebruikt om bogen van te maken. Pijlen en speren werden ingesmeerd met het giftige sap van de taxus (taxine). Het sap is een onderdeel van anti-kanker medicijnen, waarbij taxol de groei van kankercellen vertraagt (Amerikaanse ontdekking van 1960 en verder onderzoek aan de Universiteit van Gif-sur-Yvette in 1980). Docetaxel (handelsnaam Taxotere) is van groot belang bij de behandeling van uitgezaaide borstkanker. Voor christenen is de taxus een symbool van de verbinding tussen hemel en aarde en wordt op grote schaal aangeplant rond kerken en begraafplaatsen vanwege zijn lange levensduur en wordt door de

MONUMENTALE BOMEN VAN NORMANDIË

giftigheid het vee weggehouden. Wel nu, in Normandië staan veel van die taxusbomen. De taxus bij begraafplaatsen is doorgaans niet de gewone taxus maar de Ierse taxus. De meest bekende taxussen in Normandië zijn te vinden in **Bouquetot**, **La Haye de Routot** en **Offranville**.

In **Bouquetot** staan naast de meidoorn op de begraafplaats twee majestueuze taxussen. Beide bomen hebben een enorme stamomvang.

In het dorpje **La Haye de Routot** staan twee 1.000 jaar oude taxussen op het kerkhof naast de kerk. Beide bomen hebben vrij grote holle ruimten. In de dikste zit een deur waarachter zich een kapelletje bevindt dat in 1866 werd ingewijd. De stamomtrek is rond 10 m, de hoogte 17 m en de kroon heeft een diameter van 28 m. Deze kreeg de naam 'If-Chapelle Notre Dame' en de andere 'If-Grotte de Lourdes'. Op een dode muur vlak naast de bomen is een permanente verzameling van fotomateriaal over bomen aangebracht onder de titel 'Impressions d' Arbres'. In 2001 werd de dikste boom geïdentificeerd als 'Arbre Remarquable de France'. In een winkeltje aan de overkant bevindt zich een verzameling klompen. Op een kwartiertje wandelen valt in een weiland een lange rij bomen te bewonderen waarvan de wortelstelsels open zijn komen te liggen.

Onder 'l'if milleniëre d'Offranville' staat de plaatselijke taxus bekend. Deze vrouwelijke boom staat midden in het dorpje **Offranville** naast de kerk. De kerktoren heeft een opvallende licht gedraaide spits. De taxus zou 1.000 jaar oud zijn. De boom is ongeveer 14 m hoog en de stam omtrek is bijna 7m. In 1876 brak de hoofdtak door een orkaan af. In december 1914 speelden kinderen in de holle ruimte met vuur dat de boom in brand zette. De brandweer dacht het vuur geblust te hebben maar na enige tijd laaide het vuur weer op. De boom overleefde. In 2000 werd de boom geïdentificeerd als 'Arbre Remarquable de France'. Vlak tegenover de kerk staat een erg hoge en hoog op gesnoeide taxus op privé-terrein.

In **Varengville sur Mer** ligt het 'Parc le Bois des Moutiers' waarin een oud landhuis staat dat omgeven is met een uitgestrekt 12 ha groot tuinencomplex. Het park ligt vrijwel direct aan het Kanaal en heeft de sterke zeewinden te verduren. Het landhuis wordt nog bewoond en de tuinen zijn onder Engelse architectuur ingericht. In veel tuinen in Normandië is de Engelse invloed te herkennen. Geen wonder er wonen in deze streek veel Engelsen. De zuurhoudende grond maakte het mogelijk vele bijzondere soorten in te voeren in contrast met de plaatselijke plantengroei. Genoemd moet worden dat het park een bijzonder dominerend tuinencomplex heeft met een rijke schakering aan bloeiende planten en pergola's. De tuinen zijn omgeven door muren of enorme, vrij hoge en brede, robuuste taxushagen. Een theehuis ontbreekt niet. Het eerste dat in de herfstperiode opviel was de Goudlariks (*Pseudolarix amabilis*) in de goudgele herfsttoper. De bomen zijn doorzicht ingeweven zodat ze in het geheel niet domineren. Zo kan men de Rhododendrons uit de Himalaya, de indrukwekkend hoge Japanse esdoorns met hun prachtige herfstkleuren, de Oostenrijkse pijnbomen, witte Aziatische magnolia's, groenblijvende Amerikaanse magnolia's (*Magnolia acuminata*), Amerikaanse Copalme (*Liquidambar styraciflua*) of Amberboom, sequoia's (*Sequoia sempervirens*) en moerascipressen (*Taxodium distichum*) bewonderen. Opvallend is dat deze cipressen zich hier kunnen aarden. Verder zijn er erg veel magnoliasoorten, de laan van de rhododendrons (tot 10 m hoog), de vallei van de oude eiken, de imposante *Rhododendron halopeanum*, de blauwe ceder, de steeneiken (*Quercus ilex*) en het Japanse bamboeriet (*Sasa palmata*). Oude ceders die er eens stonden zijn allen omgewaaid. In het park zijn de planten en bomen veelal voorzien van botanische namen.

Indrukwekkende Libanonceder in Tourville sur Arques

Papierberk van Bosmelet

boomsorten en in beperkte mate weer de taxushagen.

Chateau de Bosmelet ligt op het vlakke land bij **Auffay**. Het romantische kasteel dateert uit 1632 en de tuinen uit de periode Louis XIII. De tuinen rondom het kasteel met een ronde vijver en pergola's omvatten 900 variaties aan bloemen en groenten. Het complex is sinds 1632 bezit van de familie Bosmelet. Op het kasteel bestaan overnachtingsmogelijkheden en er worden congressen en workshops georganiseerd. Tijdens de oorlog bouwden Duitsers er een V1 installatie onder beschutting van twee oude volumineuze tamme kastanjabomen met het gevolg dat de Engelsen niet alleen de installatie vernietigden maar ook het kasteel grotendeels in puin bombardeerden. Het kasteel werd herbouwd en een deel van het betonnen lanceerplatform is nog aanwezig. In de tuinen

Majestueuze lindenlaan van Bosmelet

MONUMENTALE BOMEN VAN NORMANDIË

staan een prachtige oude kweeper of kwee (*Cydonia oblonga*) en een magnolia. Wat bomen betreft zijn bijzonder de drie eeuwen oude lindenlaan en de twee volwassen tamme kastanjes. De majestueuze lindenlaan met 162 linden werd in 1715 door een Franse tuinarchitect aangeplant.

Le Parc de Mariemont in **Charleroi** is niet zo maar een park. Het erg open en ruim opgezette park (45 ha) ontstond in 1802 toen de industrieel Nicolas Waroqué het gebied aantrok voor de exploitatie van steenkool. In 1829 kocht hij het bos om er een kasteel te laten bouwen. De landschapsarchitect Charles-Henry Petersen ontwierp in 1832 naar Engels model gazons, vijvers en bosschages. Beroemde landschapsarchitecten hebben naderhand het park gestalte gegeven. Het publiek toegankelijke park wordt versierd met kunstwerken van de beroemdste beeldhouwers als Rodin en Rousseau. In het park bevinden zich verder de grootste ooit door een particulier aangelegde wintertuin en een enorme moestuin. Sinds 1995 bevinden het CRIE (Centre Régional d'Initiation à l'Environnement) en het museum (Musée Royal de Mariemont) zich midden in het park. In 2005 heeft men een dendrologische inventarisatie gemaakt waarbij 2.434 planten en 2.000 taxa werden vastgesteld.

Enige sequoia's in Parc de Mariemont

Voor bezoekers van het park is een werkelijk uitstekend plan en lay-out beschikbaar waarop bomen, planten en beeldhouwwerken zijn genummerd. Ruim 300 boomsoorten van *Abies concolor* tot *Zelkova sinica* zijn met botanische namen en plaatsbepaling aangegeven waardoor men alles gemakkelijk kan lokaliseren. Hetzelfde geldt voor de planten. Wat bomen aangaat is dit een erg indrukwekkend park en uniek in zijn soort. Het betreft hier één van de voornaamste bomenverzamelingen van België. Er zijn zo'n 70 bomen die als uitzonderlijk geklasseerd zijn. De lange oprijlaan van beuken naar het park mag men beslist niet missen.

Wanneer na vier dagen 'bomen-kijken' in Normandië men alles probeert te overzien dan vallen een aantal zaken op. In Frankrijk blijken ontzettend veel monumentale of 'remarquable' bomen voor te komen. En dat niet alleen, de andere bomen die niet onder deze classificatie vallen mogen er ook zijn. De taxussen en eiken zijn als boom toch wel indrukwekkend. De Fransen blijken iets te hebben met de 'gaten' en 'holtes' in de bomen, ze worden gebruikt voor hondenhok of kapel, nou ja. Er valt verder een proces te herkennen om uitgebreid aandacht aan al die bomen te geven. Zowel op internet als middels publicaties blijkt er een enorme rijkdom en aanbod aan bomen te zijn. Bij wat rond kijken blijkt regelmatig de naam van Henri Gadeau de Kerville (bekend Frans botanicus, archeoloog en zoöloog, 1858-1940) op te duiken. Uit het gehele scala van bomen, alleëen, tuinen en parken loont, ondanks de reputatie van de eik van Allouville-Bellefosse in Frankrijk, een bezoek aan deze boom nauwelijks nog, het is een instandhouding die volledig is doorgeslagen. De meeste indruk maakten de meidoorn, taxussen, beuken, ceders, Libanonceder, sequoia's, de eik van Beauval en Caux en het Parc de Mariemont.

Kleve, oktober 2010
Tjerk Miedema
miedematj@AOL.com